

Jean-Philippe Toussaint - Vluchten

19 maart 2007 (Mark Sluymers)

Een zinderende rendez-vous met een Chinese schone, bowlen met een dubieuze Chinese zakenman, een vlucht op de motor door nachtelijk Peking, een drugsdeal en een begrafenis op Elba: allemaal bevreemdende scènes in een ultrakort boekje.

"Zal het ooit nog tot een afsluiting komen, met Marie?" is de prangende vraag waarmee de ik-figuur de ultrakorte nieuwe roman van de Brusselse schrijver Jean-Philippe Toussaint inleidt. De doorgewinterde literatuur liefhebber weet het antwoord al: natuurlijk niet. Dat komt niet alleen omdat dit boekje het vervolg is op *Liefde Bedrijven*, waarin de tumultueuze en tot mislukken gedoemde liefdesrelatie van de ik-figuur en Marie al beschreven werd. Nee, het strekt verder: sommige personages zijn nu eenmaal gecreëerd bij de gratie van het lijden, om keihard in het gezicht gespuwd te worden door het leven zelf.

De ik-persoon van *Vluchten* is één van die eeuwige zielenpoten. Maar ondanks dat dit gegeven al vaststaat vanaf de eerste zin, is Toussaints nieuwste roman toch spannend. Of misschien juist door dit gegeven spannend.

Verleden tijd

Dat de ik-figuur zijn relaas in de verleden tijd vertelt, geeft ook al aan dat hij dit avontuur in ieder geval overleeft. Nóg meer spanning door het afvoerputje, zou je denken. Niets is minder waar. Toussaint heeft andere plannen met zijn verhaal.

Het eerste gedeelte van *Vluchten* laat zich lezen als een thriller. In het kort: de ik-persoon wordt door Marie met een dikke envelop geld naar Shanghai gestuurd. Deze envelop is bedoeld voor Zhang Xiangzhi, een zakenrelatie van Marie, door wie de ik-persoon op sleeptouw wordt genomen. De ik-persoon ontmoet via deze zakenpartner de mooie Li Tsji, gaat met hen naar Peking, raakt verzeild in een bowlingspel, en moet uiteindelijk om duistere redenen op de motor meevluchten door nachtelijk Peking. Tenslotte raakt hij betrokken bij een drugsdeal. Spannend. Vooral door de broeierige manier waarop de Toussaint dit allemaal beschrijft. Maar het gaat de schrijver niet zo zeer om de ontknoping, zoals bij een thriller de gewoonte is.

Want dan ineens - een bladzijde later - is de ik-figuur op het eiland Elba. De vader van Marie is overleden. Hoe de ik-persoon veilig uit China is gekomen krijgen we niet te lezen. De thriller slaat zomaar om in een ontroerende verhandeling over dood, rouw en de verwerking van intens verdriet. En dat allemaal in een beknopt boekje van nog geen tweehonderd bladzijden.

Raar

Dat de korte boekjes van Toussaint tjokvol absurditeit zitten zijn we wel gewend. Neem bijvoorbeeld *De Badkamer*, waarin de hoofdpersoon niets anders deed dan in bad liggen en met pijltjes gooien. Ook in *Vluchten* valt die voorliefde voor absurditeit op. China is voor de meeste westerlingen al een ver-van-mijn-bed-land, maar het wordt nog vreemder en dreigender via de pen van de Brusselaar.

Een vaardige pen wel, waaruit lange en vloeiende zinnen als in een droom uitvloeien. De gebeurtenissen in het eerste gedeelte, het China-deel, doen ook aan als een bevreemdende droom; maakt de ik-figuur dit nu allemaal daadwerkelijk mee? De dubieuze zakentransactie met Zhang Xiangzhi, de erotische rendez-vous met de lonkende Li Tsji in de trein naar Peking, het bowlingspel met Zhang, de vlucht op de motor. Allemaal losse eindjes achter elkaar, geen enkele ontknoping. Vragen, maar geen antwoorden. Om van de vreemde taal maar te zwijgen, waardoor de hoofdpersoon zich soms volledig buitengesloten voelt. En dan ineens die plotselinge overschakeling naar Elba.

Alsmaar vluchten

In het China-deel valt ook de actie op. En daarbinnen valt weer iets anders op: de ik-figuur is ongelofelijk passief. De actie gebeurt om hem heen, maar hij neemt er niet actief deel aan. Hij wordt op sleeptouw genomen door Zhang en Li Tsji, maar vraagt nooit waar ze hem naartoe voeren. Hij verwondert zich, maar gaat wel gedwee mee. Li Tsji vraagt hem mee te gaan naar Peking: natuurlijk, waarom niet? Zhang vergezelt hen: raar, maar waarom niet? Zelfs wanneer hij halsoverkop met het Chinese tweetal op de motor schijnt te moeten vluchten, laat hij zich zonder al te veel tegen te stribbelen meevoeren. Hij stelt geen vragen en is een opmerkelijk slappe speelbal van zijn reisgenoten in China.

Centraal staat het vluchten. Vluchten voor Marie, van wie hij niet los lijkt te komen. Vluchten uit Peking. Vluchten uit de kerk, waarin de dienst voor Marie's vader plaatsvindt. Vluchten in de zee. Vluchten in verdriet. Hier gaat het Toussaint uiteindelijk om: het bevreemdende gebruikt hij om de relaties tussen mensen te duiden. Mensen bij wie de schrijver zo ontzettend dicht op de huid zit, dat zelfs het opnemen van een mobieltje nagelbijtend spannend wordt.

Zoals wel te verwachten viel is het einde open gelaten. Zal hij ooit nog los komen van Marie? Ik denk het eerlijk gezegd niet.